

Rudolf Brajčić

ČVORIŠTA SVEĆENIČKE KRIZE

Svećenička je kriza višestruka: teološka, antropološka, sociološka i pastoralna. Svećenik danas traži svoj teološki smisao, svoju ljudskost, svoj položaj u ljudskom društvu te forme i načine svog pastoralnog rada.

Te su krize prouzročili razni »mitovi« o svećeniku, svaki na svoj način. Obavijen u njih svećenik je dosada živio svoje svećeništvo. Sada se ti mitovi razbijaju (razbijaju se već odavna, ali danas su se više-manje razbili i svima je to postalo jasno) pa se svećenik ne osjeća na sigurnom. Mislim da je izvanredna važnost ovog časa. O sadašnjem, naime, snalaženju svećenika ovisi hoće li uspjeti da ostvari sliku evanđeoskog lika prezbitera, dakako u novim prilikama ili će se opet zakukuljiti u novi mit i u prividnu sigurnost.

Zašto je danas svećenička egzistencija postala nesigurna? Apsolutno govoreći, ona ne može nikada postati nesigurnom jer je to *fine finali* Kristova egzistencija, a to je najsigurnija egzistencija. Ta je egzistencija zato postala nesigurnom jer se pod tim počelo shvaćati (jer se shvaćalo) ono što ona nije (socijalni položaj itd.). Kad se to danas rasplinulo, svećenik se sam rasplinuo. Tako se on doživljava. Rješenje krize neće se sastojati u tome da ga pokušavamo umatati u stare »mitove« niti uklapati u nove. To uklapanje u »nove mitove« vrlo je opasno. Ono, doduše, privremeno djeluje kao ozdravljenje, ali se s vremenom pokaže kao nova infekcija koja dovodi do novih kriza, jer je umatanje u »mitove« samo prividna svećenička egzistencija. Potpuno ozdravljenje sastoji se u napuštanju svih mitova, starih i novih, i u prilaženju teološkom sadržaju i njegovu ostvarenju, što će uvijek ostati mučno i predstavljati više teženje idealu negoli ostvareni ideal.

»Mitovi« u kojima je svećenik živio, a koji se sada raspadaju stvarajući krizu, također su višestruki kao i sama kriza. Među njih možemo ubrojiti mit dominacije, mit socijalne artikulacije, mit monolitnosti kršćan-

skog društva, mit kultne univerzalnosti, mit svećenika sveznadara, mit nepromjenljivosti teoloških tumačenja, mit jednodimenzionalnosti svećeničkog bitka, mit neophodne potrebe i mit dovršene kristijanizacije.

Mit dominacije

Pod tim mitom željeli bismo shvatiti ono što Pin donosi u svom predavanju »Svećenik u suvremenom društvu«: »On (svećenik) je morao nekad obavljati važne funkcije među ljudima, u isto vrijeme vršiti svjetovne i duhovne službe. Za uzvrat je primao opće poštovanje i priznanje, bio je voljen od svih, koji su u njem gledali zajedničkog oca, obiteljskog savjetnika, pa čak savjetnika u političkom i u gospodarskom životu mjesta . . . Bio je kao neki najviši nadglednik svih životnih područja . . . Tako se jedan čovjek, jedna središnja osoba osjećala ne samo korisnom nego i neophodno potrebnom u životu sela . . .« (Svjedočenja, Ministerium 9, str. 3. KS 54/71). U današnjem društvu svećenik više nema tog dominantnog položaja i on se počinje pitati o svom socijalnom položaju uopće kao onaj koji je izbačen iz ljudskog društva. Međutim, da li je on iz društva izbačen kao svećenik ili kao dominantni dirigent javnog života? O tom pitanju ovisi kamo će se svećenik u nastaloj krizi uputiti. Uputi li se prema traženju novih svećeničkih formi koje bi mu osigurale dominantan položaj u javnom društvu, on se samo prividno rješava krize i uvija u novi mit. Stoga je depolitizacija svećenika po našem shvaćanju u ovaj čas njegov prvi zadatak. To je za nj povijesni čas, da sasama iziđe iz konstantinske ere i da se obrati svome svećeništvu koje se sastoji u onim trim službama (euharistijskom zborovanju, evangeliziranju i duhovnom vođenju duša). To ga dijeli doduše od svijeta ali tako da se na duhovnom terenu izradi za svijet, jer kršćani za koje živi socijalno su prisutni u svijetu te ekonomski i politički oko njega zaposleni. Svećenik sav taj rad po njima okristovljuje . . .

Mit socijalne artikulacije

U srednjem vijeku biskup je feudalac, a svećenik je u njegovoj službi. Obukao je »tuđu čizmu« i dobro se u njoj osjećao. Izbačen iz nje, prislanja se kapitalistima, postaje buržuj, nesmetano se kreće među svim višim staležima demokracije. Radništvo mu se otelo. Sada, kad je radnička klasa postala dominantna pa je postalo besmisleno zatvoriti se među bogataše, svećenik ne nalazi više svoj socijalni prostor . . . Međutim, on danas pomišlja na preuzimanje neke profane profesije (liječnika, inženjera itd.) kako bi se artikulirao u suvremeno društvo. No ne znači li to opet ulaziti u »tuđu čizmu«? Jučer je bio feudalac, a danas će biti profesor ili farmaceut. Isus je prestao vršiti svoje zanimanje drvodjelje kad je započeo naviještati Božje kraljevstvo. Od apostola je tražio da napuste ribarenje, da prodaju mreže . . . Svećenik je službenik riječi, oltara i duša. Danas je čas da on dođe do svoje vlastite egzistencije, a da se opet ne izgubi. Sjetimo se

svećenika koji je apostolski angažiran, taj ne osjeća spomenute krize. Nju doživljava svećenik-činovnik. Svećenička je egzistencija artikulirana socijalno sama sobom. Ne mora se prurušavati u druge egzistencije, osim ondje gdje je na to primoran, bilo izvana, bilo potrebom svjedočenja u izvanrednim prilikama (svećenici radnici). Svećenička je egzistencija artikulirana sama sobom ukoliko se njegova funkcija bazira na potrebi čovjekove naravi.

Mit monolitnosti kršćanskog društva

Dosad smo imali monolitne kršćanske zajednice, monolitno kršćansko društvo, u kojem je vjera bila službena stvar. Svatko je morao ispovijedati religiju. Za tim je stajala država, barem kod nas. Ne vjerovati nije bilo slobodno. Laicizacijom države vjera je sve više postajala privatnom stvari, sve više se afirmirala sloboda vjerovati ili ne vjerovati. Danas je mnogo onih koji ne vjeruju. Dobili smo pluralističko društvo. Crkva više ne obuhvaća sve, nego predstavlja veći ili manji dio društva. Postala je u većoj ili manjoj mjeri dijaspora. Važno je primijetiti da ateistički dio društva vrijedi kao neka vjerska zajednica. On ima svoje dogme, svoj humanistički ideal i svoj humanistički moral. Zašto je to važno naglasiti? Zato da uzmognemo ocijeniti »svijet« (pluralističko društvo, ateistički krug) kao objekt apostolata. Ako je, naime, ateizam, poprimio crte sekte (dogma, ideja — cilj — moral, što sve predstavlja današnji humanizam), onda apostolsko djelovanje ne može pretendirati na tom području na takvu formu apostolata i pastorizacije kao što smo to dosad shvaćali u kategoriji obraćanja grešnika. Ateistički svijet nisu grešnici koji vjeruju, nego vjernici jedne naturalističke religije. Mi pak znamo da se ljudi ne obraćaju s jedne vjere na drugu, iz jedne konfesije u drugu kao što se grešnik koji vjeruje obraća od svog grešnog puta. Odatle neprobojnost zida pred svećenikom, a taj se zid zove svijet.

Kao što je katolički svećenik nemoćan pred zidom odijeljene Crkve ili muslimanske zajednice (praktično on tamo i ne zalazi niti mu pada na pamet da ondje pastorizira), tako se osjeća nemoćan pred zidom konfesije akonfesionalnih. Za svećenika koji je naučio gledati svijet kao svoj zadatak ta stvarnost današnjeg religioznog pluralizma stvara u njemu zabunu, izaziva pastoralnu krizu. On je pokušava riješiti time da se što više suobrazi sa svijetom. Pri tome lako počinja dvije pogreške: prvo, da zamišlja svijet normalnim poljem svoje pastorizacije, kao da tamo svi čekaju da se on pojavi na zgodan način i da će odmah vjerovati i, drugo, pretjerano naglašava potrebu naravnih sredstava apostolata u svijetu, da je to apostolat vrlo sličan ekumenskom apostolatu. Pri tome se sjetimo kako je taj ekumenski apostolat rasponom vrlo skroman i efektom vrlo malen. (Ipak ne smijemo pretjerivati u komparaciji!)

Čini se da bi se danas svećenik morao svom dušom baciti na izgradnju svoje zajednice vjernika koji ga danas prihvaćaju više nego prije, a svijet shvatiti područjem što intenzivnijeg rada na svakoj vrsti dobra, skupa sa

svojim vjernicima, sa svim ljudima dobre volje. Svijet, naime, dopušta da se skupa s njim angažiramo za njegove ideale (koji su, konačno, i naši), ali ne trpi da postane objekt obraćanja. Dakle, slika bi bila ova: intenzivno upošljavanje oko onih koji su vjerni (intenziviranje duhovnog apostolata) i skupa s njima angažiranje sa svijetom u svim dobrim akcijama na svim područjima. To će u duljoj rundi donijeti pozitivne rezultate. To je djelovanje kvasca. Možda činimo pogrešku oduševljavajući se za rad u svijetu a pri tom zanemarujući intenziviranje kršćanstva u kršćanima. Kako počinjamo pogrešku? Ne radeći intenzivno na izgradnji kršćana očekujemo kršćanske rezultate na području na kojem radimo, tj. u svijetu. Tu, međutim, nema brzih rezultata (nitko se ne obraća). Padamo u skepsu, gubimo nadu i lako se dogodi da konačno popustimo svijetu i sami odemo u svijet. Time ne želim govoriti protiv direktnog evangeliziranja onih koji nisu u Crkvi a o kojem će još biti govora, nego samo želim naglasiti prilog indirektnog evangeliziranja za obraćanje svijeta.

Mit kulturne univerzalnosti

U čemu se sastoji? U tome da je prije kulturni elemenat vladao i nad radnim. (O tome: Brajčić, Dogmatski temelji Dekreta o apostolskoj aktivnosti laika, Život, br. 1/71). Svećenik se u današnje vrijeme sekularizacije osjeća stjeranim u jedan sektor života: kulturni. Tu nastaje njegova antropološka i teološka kriza. Osjećajući se kao čovjek prikraćen u građanskom životu, pita se da li je on još potpun čovjek. Svaki naime čovjek sudjeluje i u kulturnom, moli se, pohađa Crkvu, dakako, ukoliko se moli i ujedno se bavi profanim zanimanjem. Tako se čovjek doživljava integriran kulturnim i radnim (profanim) elementom. Svećenik se pak bavi samo kulturnim, a profana zanimanja ne obavlja (sjetimo se profane umjetnosti, profane znanosti, profane tehnike itd). Stroga stavlja pitanja, danas više nego ikada, može li teologija opravdati takvu situaciju svećenika? Više nego ikad traži smisao svoje svećeničke egzistencije, i to pod vidom da ga ona kao čovjeka usavršuje, a ne samo jednolinearno, milosno ili duhovno uz žrtvu napuštanja njegove čovječnosti. K tome dolazi problem celibata. Tvrdnja da celebs nije potpun čovjek danas je možda najjača karta pristalica dokidanja celibata. Prethodno nam kaže kakvu rezonanciju ta tvrdnja ima u današnjem svećeniku, koji se doživljava osakaćenim čovjekom već po svojoj svećeničkoj funkciji.

Pitanje poslušnosti priključni je moment te krize. Svećenička je služba kodificirana do najmanjih sitnica. On je prestao da bude nosilac inspiriranog života. U njegovoj se službi sve odvija po rubrikama, dok je vani u svijetu (barem se tako čini) sve puno inicijative i novosti. Biti autentičan čovjek danas znači živjeti autentično, što je dobilo značenje gotovo ne normirano i ukalupljeno, nego svojim stilom, i to bez vanjskih regulatora. Mislim da rješenje tog momenta u današnjoj svećeničkoj krizi nema smisla umatati u mit profanoga (radnoga) i njega proglašavati

kultnim, tj. svećeničkim. Sjetimo se Robinsona! To bi značilo srljati iz mita u mit, iz mita kulturne univerzalnosti u mit radne (profane) univerzalnosti. Teologija svećeništva ne može se promijeniti ili nam u bitnim crtama donijeti što novo, a ona je takva da je po njoj sav svećenički život stavljen u kulturno (razumijevajući tu riječ u širem smislu). Da svećenik pri tome ipak ostaje integralan čovjek, slijedi iz toga što on, radeći na kultnom, najbolje radi za radni prostor. Njegovi vjernici, penitenti, članovi njegovih klubova itd., nisu spiritualna bića, nego graditelji civitatis terrenaе. Po njima on gradi građansko društvo. Nije danas za svećenika ništa zdravije od rada s mladeži odgajajući je za poštene liječnike, inženjere itd., ali za liječnike i inženjere. Hoću reći: u njihovim ljudskim kvalitetama, a ne u kvalitetama kršćanina kao takva koji nije ni za nebo ni za zemlju.

»Gaudium et spes« je veoma imperativna za današnjeg svećenika. No uza sve to moramo priznati da svećenička funkcija kao takva svećenika kao čovjeka cijelog apsorpira, da to apsorpiranje iako nije neljudsko, ipak i nije ni ljudsko na takav način da to svaki čovjek može lako shvatiti. To je shvatljivo samo onome kome to Bog rasvijetli (znanje). Na teologiju presbiterata spadalo bi i pitanje da li je svećenička služba shvatljiva svjetlom vjere koju čovjek ima pri krštenju ili je za to potrebna dublja vjera, poseban dar. Čini nam se ovo drugo. Budući da se taj dar, jednom dobiven, može izgubiti, mnogi svećenik može u svom životu postati neshvatljiv sam sebi. U svakom slučaju, jer taj dar, primljen na početku, nije takav da odmah osvjetljuje sve kutke svećeničke egzistencije, čovjek cijeloga života zapravo osjeća da tek sebi postaje shvatljiv. Slično kao što krštenik raste u vjeri i pomalo sve dublje shvaća sebe, tako raste i svećenik uz pomoć Božjeg dara zvanja (milosti!). Čini se da su danas mnogi zaboravili na to pa žele naći svoju interpretaciju gotovo isključivo u promjenama struktura, koje, dakako valja uvijek pomalo mijenjati, ali samo kao manifestaciju unutarnjeg dozrijevanja.

Budući da je svećenikov smisao Isus Krist i njegovo svećeništvo, svećenik dolazi konačno do samoga sebe i izlazi iz krize sebe kao čovjeka ukoliko postane više Krist. Obično se kaže da je to simplicističko rješenje i da ništa ne rješava. Možda ništa ne rješava, ali ne zato jer ne bi bilo ispravno, nego zato jer je teško ostvarivo. Time bismo došli do zaključka da je svećenička egzistencija teška egzistencija. Kad bismo to priznali, možda bi nam se bilo lakše snaći, shativši »tešku egzistenciju« ne u smislu komplicirane egzistencije, nego u smislu napornog ostvarenja onoga što je inače vrlo jasno formulirano i dano. U ostvarenoj kristoličnosti svećenik bi ubrzo postao i inspirativan i autentičan.

Mit sveznadarstva

Moderne su znanosti razbile mit sveznadarstva i tip čovjeka koji se u sve razumije. To su samo šarlatani. Danas valja samo specijalista. Svatko radi na svom području. Svećenik to dvostruko osjeća. Prvo, on više nije

nikakav autoritet u profanim znanostima i u kulturnom stvaralaštvu. Svim se znanostima bave i cjelokupno stvaralaštvo izvode ljudi tome posvećeni i za to izgrađeni. Drugo, ni na kulturnom području više ne možeš živjeti kao pastoralac opće prakse. Razna pastoralna područja traže specijalizirano studiranje i specijalizirani rad. Na tome treba insistirati, jer to zahtijeva specijalno spremanje svećenika. Inače je svećenik u napasti da svoju pastoralnu nedostatnost zamijeni nepoznavanjem svijeta pa se upusti kao pastoralac *opće prakse* u »upoznavanje svijeta«, kojemu onda nedostaje pada u šake. Međutim, on nije sam za to kriv, jer svijet mora poznavati. Kad mu se daje stručna analiza svijeta i njegova pastorizacija, svećeniku ne preostaje drugo nego da se »snalazi«.

Mit nepromjenljivosti teoloških tumačenja

Vjerske su dogme, kao i cjelokupna objava, govor o stvarnosti i tu stvarnost razotkrivaju. Ta je stvarnost, naime, vrhunaravna, tj. nevidljiva u tolikoj mjeri da bismo je mogli bilo kako otkriti svojim vlastitim naravnim sposobnostima i mogućnostima. Potrebna nam je riječ Božja, a katkad i formulacija sa strane Crkve, dakle riječ Crkve da nam je razotkrije. Obje su te riječi nefilozofskog i neznanstvenog rječnika (Crkva nikad ne definira filozofske kategorije) pa nam stvarnost o kojoj govore otkrivaju u pretfilozofskom i predznanstvenom vidokrugu, u životnom i u intuitivnom gledanju, a ne u znanstvenom pogledu na stvarnost i u filozofskoj analizi date stvarnosti. Toj težnji u Crkvi udovoljavaju pozitivna i spekulativna teologija, koje su uvijek, iako ne uvijek u pravilnim omjerima, živjele u Crkvi. Teološko obrađivanje vrhunaravne stvarnosti, vršeno razumom uz pomoć Božjeg svjetla vjere, u svojim pokušajima upire se na datosti do kojih je došao razum po znanosti i po filozofiji u onaj čas kad se vrši to teološko obrađivanje.

Srednji vijek se oslanjao u interpretaciji vrhunaravne stvarnosti na znanstvenu sliku svijeta, koju je baštiniio od antike, te na Aristotelovu i Platonovu filozofiju. Svi mi koji smo teologiju svršili pred rat ili neposredno nakon njega, imamo viziju na nadnaravnu stvarnost (kršćanstvo) kroz prozore više-manje antikne filozofije i znanosti. Te su znanosti promijenile slike svijeta i filozofije su se zaustavile na problemima nad kojima mi nismo toliko insistirali, pa nam se nova spoznaja neprestano nudi za novo tumačenje objavljene stvarnosti.

Danas se Krist i Kristova stvarnost, povijest spasenja i sva djela izvedena u toj povijesti pokušavaju shvatiti u sklopu današnje antropologije i današnjeg shvaćanja povijesti u kontekstu cjelokupne evolucije svijeta. Pri tome svećenik doživljava kao da se mijenja sama vrhunaravna stvarnost jer nismo uvijek oštro lučili dogmu od njezina tumačenja, shvaćajući katkad da je i samo tumačenje dogmatizirano. Dakako da i samo

ново tumačenje donosi sa sobom i novi uvid u vrhunaravnu stvarnost, pri čemu se stari uvid, suočen s novim izoštava i ograničuje, što nam bez novog uvida nije bilo moguće ustanoviti, a to stvara dojam da se prijašnje mijenja. K tome, nesigurnost datosti modernih znanosti i njihova često hipotetska vrijednost stvara u nama nepovjerenje u pitanju njihove aplikacije na tumačenje vjere. Stari su bili u tom pogledu sretniji. Njihove su znanstvene teorije i filozofske analize imale dulji rok trajanja. Danas jedna znanstvena hipoteza istiskuje drugu u vrlo kratkim rokovima. Svećenik se pita je li moguće u tu pomodnu robu odijevati vječne istine i, ako je moguće, ima li to smisla s obzirom na njihovu promjenljivost. Sutra ćemo morati krojiti drugo odijelo. Međutim, ako to ne učinimo i ako tako ne postupimo, uvijek ćemo ostati bez konteksta sa suvremenim znanstvenim uvidima u svijet i u prirodu, jer se oni nalaze u tekućem stanju. U današnjoj se teologiji radi o nečem drugom nego što je pluralizam teoloških škola, za kojim idu neki teolozi (K. Rahner). Danas se radi o sukcesivnom pluralizmu unutar bilo koje škole, ako ta škola ne želi postati nesuvremenom. Taj je sukcesivni proces već započeo i svećenik se počinje suočavati s njime i ponajčešće sukobljavati s njim, jer na nj nije spremljen, ni teološki ni psihološki, a niti ga njegovi izvođači izvode s pastoralnim taktom i čednošću učenjaka današnjega stila. S novim sentencijama nastupaju suverenim stilom starih teologa, ne pitajući se kakvim materijalom zapravo grade.

Taj proces primjećuju i vjernici, katkad prije nego sami svećenici pa se u svojoj »krizi« vjere obraćaju svećeniku, koji se i sam našao u situaciji čovjeka kome je potrebna orijentacija. I to danas svećenika također čini nestalnim i pojačava u njemu osjećaj nedoraslosti u svećeničkoj službi. U onim providnijim stvara osjećaj manje vrijednosti u kontaktu sa znanstveno izobraženim ljudima, jer ne posjeduje svoje teologije kontekstirane s modernim znanostima. Ima dojam da izlazi sa zastarjelom robom na tržište. Iz toga se rađa težnja da se zanemari znanost i filozofija u teologiji pa da se nastupa jednostavno, životno s Kristom i njegovom stvarnošću, iskorišćujući je do maksimuma na progresu, na kojem rade i sve ostale čovjekove djelatnosti. To mu se čini najrazumnijim, a rad na urazumljivanju vjere bezrazumnim. Time je nagriženo i propada jedinstvo svećenika, jer ostali s pravom insistiraju na *rationale obsequium*. Ukoliko danas svećenik osjeća elan, osjeća da taj elan mora izložiti polariziranju jednom od polova koji su u toj situaciji nastali u krugovima svećenika, a to u njemu izaziva mučninu da nije srašćen u svećeničku bratsku zajednicu, da te zapravo svećeničke bratske zajednice i nema. Time je izgubio najčvršću pozadinu svoje svećeničke egzistencije.

Mit jednodimenzionalnosti svećeničkog bitka

Svećenik je kao prinosilac žrtve i djelatelj sakramenata instrument Božjeg djelovanja kojim Bog posvećuje čovjeka. Grčki su oci svećeničku ulogu nazivali: biti »synergos«, tj. biti Božjim suradnikom na djelu koje

su nazivali »theopoiesis«, bogooblikovanjem. Sv. Ivan Krizostom se toj ulozi divi riječima: »Ne znaš li što je svećenik? On je Božji anđeo! Dolaze li stvari o kojima on govori od njega? Kada prezireš njega, prezireš Boga, koji ga je posvetio« (PG 62, 610). Gledajući u toj perspektivi na svećenika, Grgur iz Nysse piše: »Moć božanske riječi daje svećeniku uzvišeno dostojanstvo i posvećenjem ga dijeli od zajedništva puka. Još je jučer bio čovjek kao drugi. Po nevidljivoj snazi milosti postavljen je za odgovjitelja, pročelnika, učitelja i mistagogu« (PG 46, 581). U vrijeme kulturne ere i vlade sakruma ta se nadzemaljska karakteristika svećenika skladno uklapala u javno društveno gledanje i svi su ga cijenili. Sekularizacija je postala manje osjetljiva za kulturno dostojanstvo svećenika. Ne dopušta da se to dostojanstvo mistificira i uveličava religioznom romantikom, nego ga racionalizira kao i ostale dogme.

Sekularizirani vjernik nije spreman gledati na svećenika kroz gornje citate. Više mu se sviđa drugi citat iz sv. Ivana Krizostoma: »Bog se poslužio magaricom da spasi svoj narod. Ne proizvodi svete stvari ni život svećenika, ni njegova krepost. Sve je milost. Svećenikovo je samo da otvara usta. Bog je onaj koji sve proizvodi. Svećenik proizvodi samo znak (simbol). Žrtva je ista, prinosisio je najbolji ili Petar ili Pavao« (PG 62, 612). Uza sve posvećenje za svećenika svećenik ostaje i čovjek i kršćanin, kao što žena s udajom i majčinstvom ne prestaje biti žena. Kao svećenik on je otac, kao kršćanin on je brat, kao čovjek on je bližnji ljudima. Uloga svećeništva ne iscrpljuje cjelokupne kršćanske i ljudske egzistencije. Te su egzistencije šire od svećeničke i ne prestaju primanjem sv. reda pa njihova obveza tereti svećenika. On je višeslojno biće. Problem je danas: kako te slojeve harmonično povezati. To se svakako neće postići radikalnom, da ne kažem totalnom emancipacijom od oltara, kao što ni žena ne nalazi rješenje svoga problema radikalnom i totalnom emancipacijom od kućnog ognjišta. Danas se svećenik mora znati dobro snalaziti ne samo u ulozi svećenika nego i ulozi kršćanina i u ulozi čovjeka. I u tome je za sva tri područja mjerilo njegovo svećeništvo. Od njega se, i kao od kršćanina, i kao od čovjeka, više traži nego od drugih. Nije lako primiti sve te obveze i odgovorno ih nositi danas kad je odgovornost i samoodgovornost postala glavnim kriterijem čovjekove vrijednosti.

Mit neophodne potrebe

Još donedavna raspravljali smo kako se spasavaju oni koji žive izvan Crkve. Još je 1949. bila takva atmosfera da je Leonardo Feeney, Amerikanac, mogao u jansenističkoj interpretaciji izvikivati aksiom Augustinovih učenika: izvan Crkve nema spasenja. Tim aksiomom, kao i Ciprijanovim izrekom da nema Boga za oca tko nema Crkve za majku te Origenovom usporedbom Crkve s kućom bludnice Rahabe u Jerihonu, u kojoj je našla spasenje Rahaba, njezini roditelji, braća, sestre, rodbina i

prijatelji, dok je u Jerihonu sve ostalo sravnjeno sa zemljom, bili smo u tolikoj mjeri pritisnuti da smo teško nalazili načina kako netko tko ne pripada Crkvi dolazi do spasenja. Neophodna potreba svećenika u stvari čovjekova spasenja nametala se sama od sebe. U svijesti te potrebe čvrsto se držala apostolska fronta u misijskim krajevima i kod kuće. Danas nam je očito u tolikoj mjeri da se svatko dobre volje, pripadao Crkvi formalno inkorporiran ili ne, spašava, te se više ne pitamo na koji način se to zbiva nego se pitamo čemu onda Crkva i kakva je njezina uloga. Na to nas je pitanje uputio uvid u povijest dobiven u ovo naše zadnje doba, kao i pogled u budućnost, dan na temelju biološkog rasta čovječanstva.

Da bi zaoštrio naš pogled u čovjekovu povijest, Congar je dao ovu ilustraciju: uzmimo da jedna godina traje tri sekunde, a da se Kristovo rođenje zbilo u ponoći 31. prosinca jedne godine. 1. siječnja te godine pojavio se prvi život, 23. srpnja isplovio je iz mora na kopno prvi sisavac, 20. listopada pojavila su se prva leteća bića. U 2 sata poslije podne 31. prosinca započeo je kvarter. Neandertalac se pojavio toga istog dana pod večer u 7,32. Kameno doba pojavilo se u 23,55 min. dakle 5 minuta prije Kristova rođenja. Abraham nekako u isto to vrijeme, a osnutak Rima zbio se u 23.59,48 sati. Ilustracija je vrlo sugestivna. Crkva sa svojim trajanjem od 2.000 godina ne djeluje ni jednu sekundu, dok čovječanstvo traje već gotovo puna četiri i po sata. Što se zbivalo s tim čovječanstvom prije Crkve? Ako se spasavalo, pitamo se što je značila pojava Crkve. Pogled u budućnost također remeti osjećaj neophodne potrebe Crkve i svećenika u pitanju spasavanja svijeta.

Katolička Crkva svake godine članstvom raste. To je istina. Ali je istina i to da mnogo veći porast bilježe oni koji ne pripadaju Crkvi, tako da Crkva postaje sve manji dio čovječanstva. Ne zato što bi ona brojem opadala nego što se čovječanstvo brže i više razmnožava pa postaje veće. Svemu tom mnoštvu otvoren je put spasenja i ako se ne priključi Crkvi. Kakvu ulogu Crkva može imati u današnjem i u budućem čovječanstvu koje je nadraščuje i u kojemu se ona, unatoč svomu apsolutnom rastu, ipak s obzirom na univerzalnost čovječanstva smanjuje i sve više gubi, a da pri tom čovječanstvo nije osuđeno na propast? Svećenika počinje zahvaćati osjećaj suvišnosti i to ne nametnut izvana, nego iznutra, iz smisla same Crkve. Heidegger naziva pravom egzistencijom (pravim bitkom) egzistenciju u čovjeku koji je svjestan da egzistira, dok egzistenciju izvan čovjeka u drugim mrtvim i živim bićima naziva drugim imenima. Time nije zanijekao egzistencije u postojećim bićima ispod čovjeka. Spasenje ima svoje ime i svoje lice. Ono je kristoličnost čovjekova bitka. Ono je tek pravo u čovjeku pripadniku Crkve koji je svjestan toga. Time ne niječemo da te kristoličnosti nema i drugdje nego da tamo nema svijesti o njoj pa se i ne može zvati pravom kristoličnošću. Tako nekako teologija pokušava riješiti taj problem i vratiti svećeniku osjećaj da je Crkva i on njezin službenik potreban svijetu uza sve to što se svijet može spasavati i bez inkorporacije u Crkvu. A mogli bismo nizati i druge raz-

loge koji hrane taj osjećaj. No čemu? I iz ovoga se jasno vidi da svećenik danas ne živi u miru ni što se tiče njegove svijesti o potrebi službe koju on vrši.

Mit dovršene kristijanizacije

Nije važno da li je odavno ili odnedavno završena kršćanska civilizacija u Evropi kakva je u njoj živjela u srednjem vijeku. U nama je svakako duboko sjećanje na eru eminentno kršćanske civilizacije, kad je cjelokupan čovjekov život bio kristijaniziran. Sačuvali smo još psihozu iz te ere: osjećaj dovršenog posla, završenog osvajanja i konačnog utemeljenja Božjega kraljevstva na zemlji. Ako nas taj osjećaj zbog sve većeg i većeg ateiziranja svijeta napušta, spopadaju nas, da se tako izrazim, šovinističke težnje u religioznom smislu, tj. želje da opet uspostavimo »propalo carstvo«, ne shvaćajući da se opet nalazimo na početku apostolske misije, pred novim svijetom koji treba istom kristijanizirati bez pozivanja na »sjajnu prošlost« i bez tendencije da se ta »sjajna prošlost« uskrisuje. Mi stojimo na početku kristijaniziranja nove civilizacije. Kristijanizacija istom počinje. To zahtijeva dvije vrste svećeničkog djelovanja. Jedni bi morali misionariti, evangelizirati one koji su izvan Crkve, a kojih je svaki dan sve veći broj, obraćati ih i krstiti, drugi bi se pak morali brinuti za one koji žive u Crkvi. Jedni i drugi morali bi djelovati u misionarskom duhu, drugi da sa svojim vjernicima kristijaniziraju današnju povijesnu epohu, živeći u njoj i za nju, ne dopuštajući da im se vjerski život pretvori u bijeg od današnjeg života kakav je, a prvi da se brinu za nove članove Crkve, tražeći u svijetu one malene, kojima je Otac odlučio dati Božje kraljevstvo. U današnjem se svećeniku križaju te dvije tendencije: jedna temeljena na predodžbama sjajne prošlosti i druga na predodžbama nejasne budućnosti, koju treba pretvoriti u Kristovu stvarnost u granicama uloge Crkve u svijetu, o kojima smo prije govorili. Prva je povijesno romantički zamamna, a druga zastrašuje težinom zadatka, iako je realistična, te se nameće kao zadatak dana. Njezina je težina još veća što u tome nemamo dovoljno iskustva, izgrađene metodike rada, a ni kandidata za taj posao tipa sv. Bonifacija Patrika, Ćirila i Metodija, budući da se kristijanizacija odvija u prvom redu svetošću, kojoj je model i izražaj Raspeti.

Završimo ovaj prikaz svećenikove problematike konstatacijom II vatikanskog sabora o svećeničkoj askezi i duhovnosti. On kaže otprilike ovako: svećenik se najbolje posvećuje vršeći svoju svećeničku službu. Time je Sabor ne samo upozorio posttridentinskog svećenika da se ne zatvara u razne oblike pobožnosti, zanemarujući evangelizaciju i pastORIZACIJU, nego je ujedno dao ključ za rješenje svećeničke krize. Obnoviti duh za svećeničku službu u evanđeoskoj originalnosti evangelizacije, posvećenja i vođenja duša bit će mu najbolji izlaz iz krize.